

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 8 K, pol leta 4 K in za četrt leta 2 K. — Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. — Kdor hodi sam po nje, plača na leto samo 7 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Kotliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 16 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petivrtice za enkrat 48 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 36 vin. Za večkratne oglašne primeren popust. V oddelku „Mala namizila“ stane beseda 10 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprete reklamacije so poštnine proste.

Položaj.

Vse stoji pod vtisom Černinovega padca. Grof Černin je hotel udariti one, ki so se brez njegove vednosti trudili za mir in zraven slovenske stranke, ki obsojajo vojno hujskanje nemških strank v Avstriji in Nemčiji, a je udaril sam sebe. Moral se je umakniti.

Nemci so seveda vsi silovito hudi, da je grof Černin moral iti. Človek bi mislil, da se bodo jezili nad Černinom, ker si je sam dal vrv okoli vratu, a navao nasprotno. Černina povzdigujejo v nebesa. Jezijo se nad vlado in državo. Različne stranke in posamezni politiki so se izjavili, da bodo odslej le na narod gledali, ne pa na državo. To je najnovejša veleizdajniško gibanje med Nemci. Druge stranke pa so si mislile: proučimo svojo jezo državi, naj nas potolaži. Zares. Nemški politiki so pretekli teden že bili pri ministrskem predsedniku ter mu nasvečevali, kako naj vlada za nje in proti Slovanom. Ministrski predsednik jim je baje napol obljubil. No, od obljube do izpolnitve je dolga pot. Slovani smo se tudi tukaj in nas je celo precej več kakor Nemcev!

Černin je strašno veliko škodoval plemenitim prizadevanjem našega cesarja za mir, ker je izdal tajna pogajanja s Francijo. Sedaj ne bo tako kmalu kdo hotel z nami govoriti o miru. Ali je Černin storil to napako iz neumnosti ali na željo nemških vojnih hujskačev, o tem je različno mnenje. Pravijo, da neumen Černin ni bil.

Na Černinovo mesto je prišel Burian. Kadar gospodinja pri hiši zboli, pokličejo daljno teto, da začasno gospodinja. Pride, očile in nipe se je več ne spominja. Tako je z Burianom. Poklican je zopet, da vodi zunanje ministrstvo, dokler ne najdejo boljše gospodinjice. Po Berchtoldovem padcu so tudi poklicali Buriana, ki se ni izkazal kot posebno močnega moža. Na pritisk Nemčije je barantal z Italijo zaradi nekaterih naših dežel, tudi zaradi Trsta. Hote je zaščititi vojsko z Italijo. Premalo je bilo prave razpoložljivosti v Italiji, barantanje je bilo za nas poniževalno. Burian je rojen Slovak, po mišljenju našar. Politično hodi za slovanozemcem grofom Tiso.

V Avstriji je veliko pomanjkanje moke kakor je predsednik prehranjevalnega urada dr. Paul

Na Ogrskem tega pomanjkanja ni. Mi dajemo Ogrski premog in industrijske izdelke. Ogrska pa nam moka ne da. Naša vlada bi morala odločnejše nastopati v prehranjevalnem oziru. Toda ubožica mora na povleče nemških strank paziti sedaj le na Černe in na Jugoslovane, za kruh skrbeti pa nima časa.

Dne 30. aprila se snide zopet državni zbor. Navadno so ob začetku zasedanj bili Slovani bolj glasni. Sedaj bodo menda uboge zamenjane. Nemci bodo ropotali, ker je njihov prijatelj Černin moral oditi. Tudi Slovani imamo marsikaj povedati vladi: da se naj bolj trudi za mir, da poskrbi revnim slojem za živež in da obsodi nemško nasilnost proti Slovanom. Naši poslanci bodo že našli pravo priliko, da ministrom povedo resnico.

Na Slovenskem se je ustanovila nova stranka. Ustanovil jo je dr. Susteršič. Ko je razpustil Slov. ljudsko stranko, je ustanovil Kmetško zvezo. Toda nikogar ni bilo blizu. Sedaj je ustanovil Slovensko katoliško zvezo. Prvo, kar je nova stranka storila, je, da je v nemških listih črnila v smislu ptujskega „Stajerca“ Slovence veleizdajstva, drugo je, da je javno napadla ljubljanskega škofa. Torej slovensko in katoliško!

Nemško nasilje.

Naši Nemci se boje jugoslovanske države. Z njo bi za vselej minilo njihovo gospodstvo. Slovenec bi postal gospod na svoji lastni zemlji.

Skrajša so Nemci prezirali našo zahtevo po lastni državi. Kvečjemu so jo po listih in zborovanjih mimogrede smešili. Toda med tem je postajalo vedno jasnejše, da se bo naša majniška deklaracija uresničila. In sedaj je prišel nad Nemce strah. Iskali so sredstev, da udušijo jugoslovansko misel.

Odslej so nemški listi polni razprav in napadov in bilježk o jugoslovanski državi. Toda kdo čika izmed nas nemške liste? In če jih čita, kdo da kaj na njih besedo? Zato je trebalo poiskati drugih sredstev.

Prisilili so vlado, da je pošiljala orožnike in policaje za onimi, ki so pobirali podpise za deklaracijo.

h kateremu je pripadala sodna oblast. Tudi Ojstrica je imela to pravico, a ne vemo od kdaj.

V času, ko je pripadala Ojstrica celjskim grofom, se je zgodilo tu marsikatero grozodejstvo, radi česar je dobil tudi hrib svoje ime. Imenuje se „Krvavica.“

V 3. desetletju 15. stoletja dogodila se je tukaj ona žaloigra, ki se živi danes kot edin spomin na Ojstriški grad med preprostim ljudstvom. O hrvaški plemkinji Veroniki Deseniški, drugi ženi Frideriku II., nam poroča celjska kronika:

„Ko so pretekla tri leta, izbral si je grof Friderik drugo ženo, plemenito Veroniko, ki je bila sicer lepa deklica iz Deseniškega rodu, a le viteškega, torej ne enako imenitnega rodu. Ker jo je poročil brez dovoljenja svojega očeta Hermana in svojega svaka ogrskega kralja Sigmunda, poklical ga je poslednji k sebi na odgovor, ga vjel in izročil njegovemu očetu Hermanu. Ta ga je postal uklenjenega v vozu domov in ga zaprl v stolpu Ojstriškega grada. Nato so ga peljali v Celjski grad, kjer ga je moral stražiti vitez Jobst Helfenberški. Tukaj je bil od četa prisiljen odstopiti mu svoje građove.“

Ker je bila tako Veronika oropana svojega spoda in soproga in tudi vseh građov in posestev ni imela mesta, kjer bi se bila mogla čuvati in braniti pred jezo svojega tasta. Potikati se je morala svojimi dvorjankami po gozdovih in je trpela veliko pomanjkanje in silne muke. Konečno je bila tiho peljana v grad, ki leži na polju blizu Ptuja; tukaj pa so jo zasledili in vjeli. Ker je bil Friderik zaprt v Celju, so peljali Veroniko na Ojstrico, kjer je bila zaprta dalje časa brez jedi in pijače. Nato jo je pustil

čijo. Jugoslovani so kot en mož nastopili proti temu, in vlada je dala orožnikom navodilo, da mirujejo.

Začeli so zahajati na naše shode, da nam jih razbijajo. V Ptuju je prišel Linhart s svojo gardo. Skupil jo je. V St. Janžu so se zbrali nemški bratci s Stajerske in Koroške. Upali so, da se bomo ustrašili njih velikega števila. Varali so se.

Sedaj pretijo po shodih in listih vladi in državi. Odgovedajo ji zvestobo. To so oni, ki so pred nedavno še nam očitali veleizdajstvo. Tudi to Nemcem ne bo nič pomagalo. Jugoslovanski polki so zvesti svojemu cesarju, ki jih lahko povsod uporabi.

Kolikor poznamo Nemce, bodo zdaj začeli proti Slovincem nastopati povsod in vedno še nasilnejše, kot dosedaj. Tudi to nas ne sme zmotiti. Mi gremo neustrašeno naprej za svojimi cilji. Ako bi bila jugoslovanska država samo prazna sanja, bi Nemci ne besneli.

Nemško nasilje je najboljši dokaz, da se bližamo svobodi. Nemec nam ne bo več gospodoval!

Kje so veleizdajalci?

„Stajerc“, „Marburger Zeitung“, „Deutsche Wacht“ ter cela šuma drugih protestantovsko-nemških listov imenuje nas Slovence veleizdajalce, ker zahtevamo svojo svobodo, ločitev od Nemcev in ustanovitev jugoslovanske države pod habsburškim žezlom. Da smo Jugoslovani bili vedno in ostanemo zvesti Avstriji in Habsburžanom, tega nam niti ni potreba več ponavljati. A kje so veleizdajalci? Dejstva naj govorijo!

Nemci širijo v naših krajih naravnost gorostasne izmišljene vesti o našem cesarju, o cesarici Ziti in drugih članih cesarske hiše. Zakaj delajo to? Ker sovražijo pravični mir, za katerega se poteguje naš cesar Karel.

Da dose ejo namen svoje hujskarije proti Avstriji, so začeli širiti o cesarju razne kvante in izmišljotine. Če bi bili mi le

peljati grof Herman v Celje ter postaviti pred sodišče, ker je hotel imeti obsodbo, da bi jo mogel usmrtili. Obtožba pa se je glasila: da je ona z zvijačo zmotila njegovega sina Friderika, da jo je vzel in poročil, in da ga je hotela zastrupiti in ugonobiti. Tako jo je obdolžil grof Herman, samo da bi jo smel usmrtili. Veroniki je bilo dovoljeno, da se je branila, in tako je dosegla s svojim zagovorom svojo pravico. Zopet so jo peljali na Ojstrico, kjer so jo hoteli pa z gladom pokončati. To se pa ni zgodilo, ker je poslal grof Herman dva viteza, ki sta jo pod Ojstrico — utopila. Utopljeno so pokopali v Braslovčah.

Nekaj let pozneje jo je pustil njen soprog Friderik II. zopet izrebsti in pokopati v Jurklostru.

Ko se je po smrti zadnjega Celjskega grofa pričela borba za njihovo dedščino, se je tudi Ojstrica dalje časa branila. Konečno jo je cesar Friderik II. vendar zavezal in postala je zastavna last cesarjeva in prehajala v roke dolge vrste zastavnikov.

Proti koncu 15. stoletja je bila proti bližajoči se turški nevarnosti utrjena tudi cerkev sv. Jurija pod Ojstrico in se imenuje odslej naprej St. Jurij ob Taboru.

Leta 1535 je prišel grad po plačilu zastavnine v znesku 1700 fl. zopet v last kraljevega svetovalca. Dne 9. aprila 1566 pa je prešlo gospodstvo s sodno oblastjo vred ter ribolovom in mitnico na Vranskem v roke Maksimilijana Schrattenbacha in je ostala v tej rodbini do leta 1767.

Schrattenbachji pa so bili postavili v dolini pod staro Ojstrico nov grad; tako je začel gornji Ojstriški grad propadati in nov grad je nastal središče sodnega okraja.

LISTEK.

Grad Ojstrica v Savinjski dolini.

Jugozahodno od St. Jurija ob Taboru se dviga Velika planina, pred njo pa strma Krvavica. Na vrhu Krvavice je stala stara graščina Ojstrica.

Kdaj so sezidali ta grad, se danes ne da več ugotoviti. Razvidi pa se iz listin, da je obstojal že pred letom 1288. Da bi bil obstajal že v 9. stoletju, ne moremo dokazati, kajti listine iz tega stoletja se najbrže nanašajo le na grad Ostrovin (Hoch-Ostervitz) na Koroškem.

Rodovnica vitezov Ostervici se je izgubila. V srednjem veku so poznali dve rodbini s tem imenom. A nobena ni več lastnica Ojstriškega grada, ki je prešel najbrže preko lastnikov iz rodu Breže-Selskih v roke Soneških gospodov, poznejših grofov celjskih. K. so slednji izumrli, je postalo Ojstriško gospodstvo cesarjeva zastavna imovina.

Iz listine leta 1308 razvidimo, da se takrat Savinjska dolina ni spadala h koroški marki, iz katere je nastala pozneje dežela Stajerska, temveč še k vojvodini koroški. Šele leta 1311 je bila prideljena k Stajerski, vendar pa meje niso bile povsem jasne posebej ne proti Kranjski, vsled česar so nastali že v 18. stoletju mejni prepiri.

Celjsko okrožje je bilo razdeljeno v celo vrsto sodnih okrajev. Sodili so posestniki onega zemljišča,

količaja tako hudobni kakor so bili Nemci ob začetku vojske, ko so si izmišljali o nedolžnih Slovencih najhujše „velezidajniške“ čine, bi moralo državno pravdnštvo obtožiti celo vrsto nemških stebrov veleizdaje in razžaljenja Veličanstva.

V Gradcu so nemška društva na nekem sestanku sprejela resolucijo, katero pa je c. kr. državno pravdnštvo zaplenilo. Ob enem pa je proti osebam, ki so jo sestavile in podpisale, naperilo ovadbo radi razžaljenja Veličanstva. Nemci so torej v svoji slepi vsenemški strasti, ki kar divja za nadaljevanje vojske na korist Nemčije, žalili celo osebo našega cesarja Karla.

V trgu Fürstenfeld na Srednjem Stajerskem so imeli že vse pripravljeno za „cesarja Karla teden“. Pobiralo bi se bilo ta teden za v vseh okolišnih vojakih. A radi odstopa velikega prijatelja Nemcev, grofa Černina, in dogodkov, ki so s tem povezani, so ostali Nemci tako razburjeni, da so oblikovali Karlov teden in bodo namesto za uboge slepce, pobirali za nemška bojna društva Südmark in Sulferrajn.

V Mariboru imamo že več let Bismarkovo ulico. Imenovana je po velikem nasprotniku Avstrije in katoličanstva. To pove dovolj. Pozneje so prekrstili mestni očetje gornji del Glodaliske ulice v Luterjevo ulico. Kdo je bil Martin Luter, je tudi prav dobro znano. In te dni so prekrstili Magdalenski trg v trg nemškega cesarja in pruskega kralja Viljema. Zaman pa iščeš v Mariboru kako ulico ali trg našega cesarja Karla!

Bismarkove, Lurove in Viljemove ulice in trge najdeš tudi v Ptujju, Celju, Cmurjetu in še v drugih krajih na Slov. Stajerski, kjer imajo naši narodni in verski nasprotniki oblast v občinskih zastopih.

Nemci nadalje pri vsaki priliki zahtevajo, naj se od celokupne Avstrije odcepijo te-le dežele: Galicija, Bukovina in Dalmacija, bratstvo skupno z Madžari, da bi se Bosna in Hercegovina priklopila Avstriji. Na ta način hočejo oslabiliti Avstrijo in zabraniti, da bi dobili Slovani v njej premoč. Ali ne diši vse to po veleizdaji?

Nam Jugoslovonom očitajo Nemci veleizdajstvo samo iz razloga, ker se hočemo osamosvojiti, ker nečemo več biti tlačani in robovi Nemcev in Madžarov. Mi Jugoslovani smo bili in ostajamo vedno najvestejši narod naše države, to smo pokazali s svojimi ogromnimi žrtvami na številnih bojiščih in z žrtvami v zaledju. Z ustanovitvijo Jugoslavije hočemo Avstrijo okrepiti, ojačiti. Mi hočemo, da bi se jugoslovanski rod čutil srečnega in zadovoljnega v naši državi.

Nemci pa delajo ravno nasprotno. Oni bi radi, da bi Avstrija zgubila svojo moč, svojo samostojnost, hočejo napraviti iz samostojne države zvezno državo Nemčije, čini rujevo neprestano proti Habsburžanom, posebno sedaj proti cesarju Karlu. Dogodki zadnjih dni nam povejo dovolj.

Kje so torej veleizdajalci?

Za kmete in mlinarje.

Mnogim se niso znana nova določila radi mletja žita v mlinih, ki jih je izdalo stajersko cesarsko namestništvo dne 26. januarja 1918, deželnega zakonika štev. 13. Da se bodo vedeli ljudje ravnanje po teh določilih, jih prinašamo v izvlečku.

Mlinske karte ostanejo še naprej v veljavi. Tudi za mletje v domačem mlinu ali na žrnjajah, se mora imeti mlinsko karto, ker bi se sicer smatralo, da dotična množina žita (n. pr. koruza), ki se je zamlela doma, ni porabljena in jo ima politična oblast ob pričetu nove letine pravico zahtevati za oddajo. Mlinar mora žito stehitati takoj, ko ga stranka prinese ali pripelje v mlin. Na vrečo mora mlinar z rdečim ali modrim svinčnikom zapisati, čegavo je žito in težo žita. Žito se ne sme poprej izspati iz vreče, predno se začne z mletjem. Mlinar mora ob navzočnosti lastnika žita tudi stehitati moko in otrobo. Merice (merce, t. j. plačilo za zmletje v blagu) si

Poleg Ojstriške sodne oblasti je nastala okrog srede 16. stoletja nova sodna oblast gospode Preboldske (Pragwald). V teku 19. stoletja pa je prešla vsa sodna oblast iz Ojstrice v Pragwald.

Izmed dogodkov Ojstriškega gospodstva pod Schrattenbacha je pač najvažnejši kmetska vstaja iz leta 1635, ki se je tukaj pričela vsled krutega postopanja barona Feliksa Schrattenbacha in se je razširila čez vso Celjsko okrožje do Pohorja in Drave, ter segla celo na Kranjsko.

Poznejši lastniki gradu so: Janez Jakob plem. Einsruck, Maks Robida, Helena Robida poročena Senčar, na to Janez Kircher, Jožef Omersi, Matija in Anton Vincenc Perko.

Najbrže za časa zadnje imenovanega so podrli od Schrattenbachov okoli leta 1600 sezidani grad in od takrat sto v samo gospodarsko poslopje, katerega je kupil leta 1846 Gustav baron Wittenbach in prodal lastnemu lesnemu trgovcu Piusiju.

Za časa sedanje svetovne vojne pa je to zgodovinsko mesto popolnoma osamljeno in zapuščeno.

Po daljši razpravi M. Strekljave v „Casopisu za zgodovino in narodopisje“ 14. I. posrel P. S.

mlinar na noben način ne sme odražunati, temveč sme zahtevati plačilo za mletje samo v denarju. Najvišja meja plačila za mletje pšenice, rži, ječmena, ajde in koruze ter za phanje prosa in za napravljeno ješprenja je določena na 4 K 20 v za 100 kg. Za debeli zdrob (šroanje) se sme računati samo 1 K 80 v za 100 kg. Za 100 kg pešnice ali rži mora dati mlinar lastniku žita 80 kg moke in 16 kg otrobov, 4 kg se računa pri 100 kg žita za razprašitev. Od ječmena mora dati 70 kg moke in 26 kg otrobov, od ajde 55 kg moke in 41 kg otrobov, od koruze, ako se melje za moko 75, če pa se samo razdrobi pa 68 kg zdroba, ostalo se računa pri odbitku 4 kg za razprašitev, idd otrobo. Od 100 kg prosa mora dati mlinar kmetu vsaj 50 kg pšena in približno 45 kg otrobov. Kmet ima pravico, zahtevati od mlinarja, da zavaruje v mlin spravljeno žito proti požaru in vlamu. Za zavarovanje ni treba kmetu ničesar plačati. Dotična pristojbina je že plačana obenem z mlevnim zaslužkom (4 K 20 v). Mlinska karta ima veljavo samo 3 tedne. Če mlinar v tem času ne more zmleti žita, se mora na okrajnem glavarstvu mlinska karta podaljšati, ker je sicer nevarnost, da se žito v mlinu zaseže. Vsak mlinar mora imeti na vidnem mestu v mlinu nabit uradni izpisek (velik tiskan lepak) tega namestniškega ukaza, na katerem so razvidna podrobna določila o ravnanju z žitom v mlinih. Če se kakemu lastniku žita zgodi v mlinu krivica, da se mu n. pr. da premalo moke ali otrobov, ali se mu zaračuni pleviško plačilo za mletje ali se sploh čuti na kak drug način prizadetega, naj takoj v mlinu pred pričamo zahteva, da se nedostatek popravi. Če se to ne zgodi, pa se naj takoj pritoži na okrajno glavarstvo. Pošten mlinar in pošten lastnik žita pa se bosta seveda izogibala vsakih netočnosti in njih nasledkov.

Zopet rekviriranje žita.

Naša vlada in ž njo vred mesta in industrijski kraji so upali, da bo res prišlo iz Ukrajine in Rumunije toliko žita, da bomo vsaj za silo preskrbljeni do nove žetve. A ukrajinsko in rumunsko žito je ostalo samo papirnato žito. Ni ga in ga ni. Kar ga je bilo, je šlo v Nemčijo, k nam ga ni. Po mestih se bliža glad. Zaloge bodo do srede maja vse izčrpane. Madžari pa nam tudi nočejo nič dati. Vsled tega je posegla vlada še po onih skromnih zalogah, ki so ostale kmetu od številnih rekvizicij.

Uradni razglas o tem vladnem koraku se glasi:

„Dobavljanje kruha in moke je vsled okoliščin, da so potom nakupovanja v inozemstvu dobavljane množine močno padle in da so tudi zaloge rumunskega žita skerc popolnoma porabljene, postalo tako težavno, da bo do prihoda dovozov iz Ukrajine, ki jih je pričakovati šele koncem maja, treba izčrpati odredbe, ki bodo omogočile dobavljanje onih množin žita iz naše države, ki so potrebne za splošno preskrbovanje. V državnem zakoniku objavljena naredba skupnega ministristva pooblašča vlado, da se v svrhu zagotovitve preskrbovanja prebivalstva s kruhom in moko posluži v domači državi potrebnih množin moke in žita v okviru neobhodne potrebe tudi tedaj, ako bi bile kmetovalcem po dosedaj veljavnih predpisih puščene zaloge nekoliko prikrajšane. Vlada se popolnoma zaveda dalekosežnosti te odredbe in žrtve, ki jih mora naložiti kmetovalstvu v interesu splošnosti. Ve pa tudi, da njen poziv kmetovalcem, naj dele razpoložljiva hranilna sredstva s sodržavljani v mestih, ne bo brezuspešen, posebno ker gre za začasno, izposojeno prepušitev zalog, ki so za samovzdrževalce potrebne šele za poznejše čase in ki bodo do tedaj vrnjene iz dovozov. Ker sovražniki ne morejo izsiliti svojega načrta z orožjem, upajo edino le, da se jim posreči z vso strogostjo izvajana gospodarska vojna. Kmetovalci se gotovo zavedajo, da bi bile brez izpolnitve teh zahtev vse dosežanje žrtve zaman in da se je le v slučaju prostovoljno izročitve zalog mogoče izogniti vojaškim rekvizicijam. A ker se bodo s temi zalogami pokrile najnujnejše potrebe, se priznava kmetovalcem pravica do višje prodajne cene kot nekaka odškodnina. Politični deželni uradi se zato pooblašajo, da dovolijo kmetovalcem pod pogojem pravočasne izročitve novih množin pri pšenici in rži 15 K, pri ječmenu 13 K in pri koruzi 12 K doklade za meterski stot. Cena moke vsled teh doklad ne bo zvišana.“

Kratko rečeno: Kmet bo moral oddati še tist skromne množine žita, ki ga ima za živež za poletne mesece (junij, julij in avgust). Objubljaja se mu, da mu bodo pozneje vrnili. Odkod neki, če pa nič nima? Objubujejo mu tudi višje cene: kaj pa pomaga kmetu papir, če pa ne bo imel kruha in ne žgancev za družino in delavce! Sicer pa bodo te rekvizicije pripomogle vladi do tega, da bo nezadovoljnost med kmetskim ljudstvom in nezaupanje do vlade še bolj rastla. Kmet bi naj obdeloval svoja polja brez živine, brez delavcev in brez — brane.

Mnenje slov. kmeta o rekvizicijah.

Kmet iz laškega okraja nam piše:

Vpeljati torej nameravajo nov način rekvizicije žita in drugih poljskih pridelkov. V „Slov. Gosp.“ se je nedavno dopisnik od Sv. Marjete ob Pesni, zavzemal za popisovanje po lanskem načinu in za staro obliko rekviriranja z vojaštvom in bajonetom. Dopisnik pravi ob koncu:

„Naj bi se kmetom zopet vzbudilo veselje do kmetskega dela, toda on gotovo ni imel posta z lanskim popisovanjem ter ne spoza, kako neumno je to in kako je osovraženo to „zastonj delo“ pri nas kmetskih. Tudi g. pisec sam se izraža, da se je spomnil na pregovor: Ne prodajaj medvedove kože, dokler je medved v brlogu in vendar žal priporoča konečno le še popisovanje, seveda še bolj natančno, ko vendar ve — če je kmet — da se pridelek žita ne da natančno določiti, niti še tedaj, ko je že poželo in spravljeno v kozolec. Meni je ob suhem, dobrem letu zrasle na eni njivi okoli 80 mernikov žita, ravno iz iste njive pa je ob deževnem letu se pridelalo okrog 40 mernikov, čeprav je žito bilo na videz lepo, toda ni plenjalo. Drugim njivam in v drugih krajih pa spet suša več škoduje. Sicer pa nimam namena kritizirati dotičnega članka, ker so mogoče na ravninah razmere toliko drugačne, da ne vzame popisovanje toliko časa in ne izgleda tako neumno kot v naših hribovitih občinah, kjer vsaka njiva, z ozirom na lego, gnojenje in obdelovanje, da drugačni pridelek. Vsaj v takih občinah naj bi se: 1. Zahtevalo žito šele, ko so vsi pridelki spravljeni, t. j. ne pred koncem novembra. 2. Naj bi se vsi posestniki poklicali na občino, kjer bi podali na zapisnik množino pridelka, kjer bi se naj določilo, koliko odda — v prvi vrsti naj bi se oddalo v občini stanujočim, ne samo pridelovalcem, t. j. kočarjem, obrtnikom, da ne bi ti kmeti še posebej nadlegovali za žito. 3. Oni posestniki, katerih bi se opravičeno sodilo, da niso resnično napovedali pridelkov, naj bi se še enkrat pozvalo pred uradno komisijo ter se jim povedalo, če se hočejo izogniti vojaški rekviziciji, naj pravično povejo, in oddajo dolžno množino. 4. Vojaške rekvizicije naj bi se poslužile le redko, v zelo potrebnih slučajih in ta naj bi bila povsod pravična. Tako postopanje bi bilo najenostavnejše in najcenejše, za tiste čiste ceste pa, ki so lani izdali za popisovanje, naj nakupijo usnja, obleke in drugega potrebne ter naj dajo občinskemu uradu na razpolago odmeno za žito in žita bodo dobili gotovo več kot s popisovanjem, same če bo le se ga kaj pridelalo. Toda za dobri pridelek je pa potrebno tudi dobro gnojenje. O tem pa samo le eden resnični slučaj: Bližnji moj sosed je imel pred vojno 9—10 glav goveje živine ter izvozil vsako leto čez sto vozov gnoja na njive (t. j. 400—500 meterskih stotov). On je vsa leta v vojni, žena ima letos le še 4 govede in ni lani ter ne bo letos izvozila še 30 vozov gnoja ne. Nima nikogar, ki bi pripravljaj nasteljo in ker tudi živine nima dosti, ni gnoja in ne bo pridelkov! Takih „nazadnjakov“ brez svoje krivde je v naši okolici mnogo in tudi najprirednej gospodari ne morejo toliko gnoja pripraviti, kot pred vojno — manjka delavcev in letos so nam odvzeli še skoraj vso živino. Naj bi naši gg. poslanci vladi povedali, da bodo zanesreji padali kmetski pridelki še bolj kot ta leta. Kmetsko pravilo je: Brez gnojenja ne zraste več let zaporedoma noben pridelek.“

Dostavek uradništva: Kakor smo že poročali, je vlada opustila nameravani nov način rekviriranja. Rekviriralo se bo torej letošnje letino po starem načinu.

Neve določbo glede ruskih vjetnikov.

Vojaško zapovedništvo v Gradcu je izdalo novo naredbo glede postopanja z vojnimi vjetniki iz Rusije, Ukrajine, Finske in po Avstro-Ogrski in Nemčiji zasedenih ozemelj. Ta naredba obsega 20 točk, od katerih so glavne sledeče:

1. Vsled sklepa miru z Rusijo in Ukrajinjo se v Avstro-Ogrski nahajajoči pripadniki bivše ruske armade se ne smejo smatrat za proste.

2. Značaj vojnih vjetnikov kot pripadnikov države, oziroma armade, ki je bila z nami še pred nedavno v sovraštvo ter vojaške lastnosti vojnih vjetnikov dopuščajo gotove emocije svojih do njih odloži.

3. Le vojni vjetniki ki delajo, imajo tudi pravico do oskrbe. Za one, ki nočejo delati pri nas ni kruha.

4. Vsled spremenjenih razmer se bodo od dne 1. maja t. l. spremenili pogoji, pod katerimi so delovali dosežaj imeli vojne vjetnike. Delavci, ki niso bili obdržani vojnih vjetnikov pod novimi pogoji.

količaja tako hudobni kakor so bili Nemci ob začetku vojske, ko so si izmišljali o nedolžnih Slovencih najhujše „velezidajniške“ čine, bi moralo državno pravdnštvo obtožiti celo vrsto nemških stebrov veleizdaje in razžaljenja Veličanstva.

V Gradcu so nemška društva na nekem sestanku sprejela resolucijo, katero pa je c. kr. državno pravdnštvo zaplenilo. Ob enem pa je proti osebam, ki so jo sestavile in podpisale, naperilo ovadbo radi razžaljenja Veličanstva. Nemci so torej v svoji slepi vsenemški strasti, ki kar divja za nadaljevanje vojske na korist Nemčije, žalili celo osebo našega cesarja Karla.

V trgu Fürstenfeld na Srednjem Stajerskem so imeli že vse pripravljeno za „cesarja Karla teden“. Pobiralo bi se bilo ta teden za v vseh okolišnih vojake. A radi odstopa velikega prijatelja Nemcev, grofa Černina, in dogodkov, ki so s tem povezani, so ostali Nemci tako razburjeni, da so o. g. dali Karlov teden in bodo namesto za uboge slepce, pobirali za nemška bojna društva Südmark in Sulferajn.

V Mariboru imamo že več let Bismarkovo ulico. Imenovana je po velikem nasprotniku Avstrije in katoličanstva. To pove dovolj. Pozneje so prekrstili mestni očetje gornji del Glodaliske ulice v Luterjevo ulico. Kdo je bil Martin Luter, je tudi prav dobro znano. In te dni so prekrstili Magdalenski trg v trg nemškega cesarja in pruskega kralja Viljema. Zaman pa iščeš v Mariboru kako ulico ali trg našega cesarja Karla!

Bismarkove, Lurove in Viljemove ulice in trge najdeš tudi v Ptujju, Celju, Cmurčku in še v drugih krajih na Slov. Stajerski, kjer imajo naši narodni in verski nasprotniki oblast v občinskih zastopih.

Nemci nadalje pri vsaki priliki zahtevajo, naj se od celokupne Avstrije odcepijo te-le dežele: Galicija, Bukovina in Dalmacija, bratstvo skupno z Madžari, da bi se Bosna in Hercegovina priklopila Avstriji. Na ta način hočejo oslabiliti Avstrijo in zabraniti, da bi dobili Slovani v njej premoč. Ali ne diši vse to po veleizdaji?

Nam Jugoslovonom očitajo Nemci veleizdajstvo samo iz razloga, ker se hočemo osamosvojiti, ker nečemo več biti tlačani in robovi Nemcev in Madžarov. Mi Jugoslovani smo bili in ostajamo vedno najvestejši narod naše države, to smo pokazali s svojimi ogromnimi žrtvami na številnih bojiščih in z žrtvami v zaledju. Z ustanovitvijo Jugoslavije hočemo Avstrijo okrepiti, ojačiti. Mi hočemo, da bi se jugoslovanski rod čutil srečnega in zadovoljnega v naši državi.

Nemci pa delajo ravno nasprotno. Oni bi radi, da bi Avstrija zgubila svojo moč, svojo samostojnost, hočejo napraviti iz samostojne države zvezno državo Nemčije, čini rujevo neprestano proti Habsburžanom, posebno sedaj proti cesarju Karlu. Dogodki zadnjih dni nam povejo dovolj.

Kje so torej veleizdajalci?

Za kmete in mlinarje.

Mnogim se niso znana nova določila radi mletja žita v mlinih, ki jih je izdalo stajersko cesarsko namestništvo dne 26. januarja 1918, deželnega zakonika štev. 13. Da se bodo vedeli ljudje ravnanje po teh določilih, jih prinašamo v izvlečku.

Mlinske karte ostanejo še naprej v veljavi. Tudi za mletje v domačem mlinu ali na žrnjajah, se mora imeti mlinsko karto, ker bi se sicer smatralo, da dotična množina žita (n. pr. koruza), ki se je zamlela doma, ni porabljena in jo ima politična oblast ob pričetu nove letine pravico zahtevati za oddajo. Mlinar mora žito stehitati takoj, ko ga stranka prinese ali pripelje v mlin. Na vrečo mora mlinar z rdečim ali modrim svinčnikom zapisati, čegavo je žito in težo žita. Žito se ne sme poprej izspati iz vreče, predno se začne z mletjem. Mlinar mora ob navzočnosti lastnika žita tudi stehitati moko in otrobo. Merice (merce, t. j. plačilo za zmletje v blagu) si

Poleg Ojstriške sodne oblasti je nastala okrog srede 16. stoletja nova sodna oblast gospode Preboldske (Pragwald). V teku 19. stoletja pa je prešla vsa sodna oblast iz Ojstrice v Pragwald.

Izmed dogodkov Ojstriškega gospodstva pod Schrattenbacha je pač najvažnejši kmetska vstaja iz leta 1635, ki se je tukaj pričela vsled krutega postopanja barona Feliksa Schrattenbacha in se je razširila čez vso Celjsko okrožje do Pohorja in Drave, ter segla celo na Kranjsko.

Poznejši lastniki gradu so: Janez Jakob plem. Gaisruck, Maks Robida, Helena Robida poročena Senčar, na to Janez Kircher, Jožef Omersi, Matija in Anton Vincenc Perko.

Najbrže za časa zadnje imenovanega so podrli od Schrattenbachov okoli leta 1600 sezidani grad in od takrat sto v samo gospodarsko poslopje, katerega je kupil leta 1846 Gustav baron Wittenbach in prodal lastnemu lesnemu trgovcu Piusiju.

Za časa sedanje svetovne vojne pa je to zgodovinsko mesto popolnoma osamljeno in zapuščeno.

Po daljši razpravi M. Strekljave v „Casopisu za zgodovino in narodopisje“ 14. 1. posrel P. S.

mlinar na noben način ne sme odražunati, temveč sme zahtevati plačilo za mletje samo v denarju. Najvišja meja plačila za mletje pšenice, rži, ječmena, ajde in koruze ter za phanje prosa in za napravljeno ješprenja je določena na 4 K 20 v za 100 kg. Za debeli zdrob (šroanje) se sme računati samo 1 K 80 v za 100 kg. Za 100 kg pešnice ali rži mora dati mlinar lastniku žita 80 kg moke in 16 kg otrobov, 4 kg se računa pri 100 kg žita za razprašitev. Od ječmena mora dati 70 kg moke in 26 kg otrobov, od ajde 55 kg moke in 41 kg otrobov, od koruze, ako se melje za moko 75, če pa se samo razdrobi pa 68 kg zdroba, ostalo se računa pri odbitku 4 kg za razprašitev, idd otrobo. Od 100 kg prosa mora dati mlinar kmetu vsaj 50 kg pšena in približno 45 kg otrobov. Kmet ima pravico, zahtevati od mlinarja, da zavaruje v mlin spravljeno žito proti požaru in vlamu. Za zavarovanje ni treba kmetu ničesar plačati. Dotična pristojbina je že plačana obenem z mlevnim zaslužkom (4 K 20 v). Mlinska karta ima veljavo samo 3 tedne. Če mlinar v tem času ne more zmleti žita, se mora na okrajnem glavarstvu mlinska karta podaljšati, ker je sicer nevarnost, da se žito v mlinu zaseže. Vsak mlinar mora imeti na vidnem mestu v mlinu nabit uradni izpisek (velik tiskan lepak) tega namestniškega ukaza, na katerem so razvidna podrobna določila o ravnanju z žitom v mlinih. Če se kakemu lastniku žita zgodi v mlinu krivica, da se mu n. pr. da premalo moke ali otrobov, ali se mu zaračuni pleviško plačilo za mletje ali se sploh čuti na kak drug način prizadetega, naj takoj v mlinu pred pričamo zahteva, da se nedostatek popravi. Če se to ne zgodi, pa se naj takoj pritoži na okrajno glavarstvo. Pošten mlinar in pošten lastnik žita pa se bosta seveda izogibala vsakih netočnosti in njih nasledkov.

Zopet rekviriranje žita.

Naša vlada in ž njo vred mesta in industrijski kraji so upali, da bo res prišlo iz Ukrajine in Rumunije toliko žita, da bomo vsaj za silo preskrbljeni do nove žetve. A ukrajinsko in rumunsko žito je ostalo samo papirnato žito. Ni ga in ga ni. Kar ga je bilo, je šlo v Nemčijo, k nam ga ni. Po mestih se bliža glad. Zaloge bodo do srede maja vse izčrpane. Madžari pa nam tudi nočejo nič dati. Vsled tega je posegla vlada še po onih skromnih zalogah, ki so ostale kmetu od številnih rekvizicij.

Uradni razglas o tem vladnem koraku se glasi:

„Dobavljanje kruha in moke je vsled okoliščin, da so potom nakupovanja v inozemstvu dobavljane množine močno padle in da so tudi zaloge rumunskega žita skerc popolnoma porabljene, postalo tako težavno, da bo do prihoda dovozov iz Ukrajine, ki jih je pričakovati šele koncem maja, treba izčrpati odredbe, ki bodo omogočile dobavljanje onih množin žita iz naše države, ki so potrebne za splošno preskrbovanje. V državnem zakoniku objavljena naredba skupnega ministristva pooblašča vlado, da se v svrhu zagotovitve preskrbovanja prebivalstva s kruhom in moko posluži v domači državi potrebnih množin moke in žita v okviru neobhodne potrebe tudi tedaj, ako bi bile kmetovalcem po dosedaj veljavnih predpisih puščene zaloge nekoliko prikrajšane. Vlada se popolnoma zaveda dalekosežnosti te odredbe in žrtve, ki jih mora naložiti kmetovalstvu v interesu splošnosti. Ve pa tudi, da njen poziv kmetovalcem, naj dele razpoložljiva hranilna sredstva s sodržavljani v mestih, ne bo brezuspešen, posebno ker gre za začasno, izposojeno prepustitev zalog, ki so za samovzdrževalce potrebne šele za poznejše čase in ki bodo do tedaj vrnjene iz dovozov. Ker sovražniki ne morejo izsiliti svojega načrta z orožjem, upajo edino le, da se jim posreči z vso strogostjo izvajana gospodarska vojna. Kmetovalci se gotovo zavedajo, da bi bile brez izpolnitve teh zahtev vse dosežanje žrtve zaman in da se je le v slučaju prostovoljno izročitve zalog mogoče izogniti vojaškim rekvizicijam. A ker se bodo s temi zalogami pokrile najnujnejše potrebe, se priznava kmetovalcem pravica do višje prodajne cene kot nekaka odškodnina. Politični deželni uradi se zato pooblašajo, da dovolijo kmetovalcem pod pogojem pravočasne izročitve novih množin pri pšenici in rži 15 K, pri ječmenu 13 K in pri koruzi 12 K doklade za meterski stot. Cena moke vsled teh doklad ne bo zvišana.“

Kratko rečeno: Kmet bo moral oddati še tist skromne množine žita, ki ga ima za živež za poletne mesece (junij, julij in avgust). Objubljaja se mu, da mu bodo pozneje vrnili. Odkod neki, če pa nič nima? Objubujejo mu tudi višje cene: kaj pa pomaga kmetu papir, če pa ne bo imel kruha in ne žgancev za družino in delavce! Sicer pa bodo te rekvizicije pripomogle vladi do tega, da bo nezadovoljnost med kmetskim ljudstvom in nezaupanje do vlade še bolj rastla. Kmet bi naj obdeloval svoja polja brez živine, brez delavcev in brez — hrane.

Mnenje slov. kmeta o rekvizicijah.

Kmet iz laškega okraja nam piše:

Vpeljati torej nameravajo nov način rekvizicije žita in drugih poljskih pridelkov. V „Slov. Gosp.“ se je nedavno dopisnik od Sv. Marjete ob Pesni, zavzemal za popisovanje po lanskem načinu in za staro obliko rekviriranja z vojaštvom in bajonetom. Dopisnik pravi ob koncu:

„Naj bi se kmetom zopet vzbudilo veselje do kmetskega dela, toda on gotovo ni imel posta z lanskim popisovanjem ter ne spoza, kako neumno je to in kako je osovraženo to „zastonj delo“ pri nas kmetskih. Tudi g. pisec sam se izraža, da se je spomnil na pregovor: Ne prodajaj medvedove kože, dokler je medved v brlogu in vendar žal priporoča konečno le še popisovanje, seveda še bolj natančno, ko vendar ve — če je kmet — da se pridelek žita ne da natančno določiti, niti še tedaj, ko je že poželo in spravljeno v kozolec. Meni je ob suhem, dobrem letu zrasle na eni njivi okoli 80 mernikov žita, ravno iz iste njive pa je ob deževnem letu se pridelalo okrog 40 mernikov, čeprav je žito bilo na videz lepo, toda ni plenjalo. Drugim njivam in v drugih krajih pa spet suša več škoduje. Sicer pa nimam namena kritizirati dotičnega članka, ker so mogoče na ravninah razmere toliko drugačne, da ne vzame popisovanje toliko časa in ne izgleda tako neumno kot v naših hribovitih občinah, kjer vsaka njiva, z ozirom na lego, gnojenje in obdelovanje, da drugačni pridelek. Vsaj v takih občinah naj bi se: 1. Zahtevalo žito šele, ko so vsi pridelki spravljeni, t. j. ne pred koncem novembra. 2. Naj bi se vsi posestniki poklicali na občino, kjer bi podali na zapisnik množino pridelka, kjer bi se naj določilo, koliko odda — v prvi vrsti naj bi se oddalo v občini stanujočim, ne samo pridelovalcem, t. j. kočarjem, obrtnikom, da ne bi ti kmeti še posebej nadlegovali za žito. 3. Oni posestniki, katerih bi se opravičeno sodilo, da niso resnično napovedali pridelkov, naj bi se še enkrat pozvalo pred uradno komisijo ter se jim povedalo, če se hočejo izogniti vojaški rekviziciji, naj pravično povejo, in oddajo dolžno množino. 4. Vojaške rekvizicije naj bi se poslužile le redko, v zelo potrebnih slučajih in ta naj bi bila povsod pravična. Tako postopanje bi bilo najenostavnejše in najcenejše, za tiste čiste ceste pa, ki so lani izdali za popisovanje, naj nakupijo usnja, obleke in drugega potrebnega ter naj dajo občinskemu uradu na razpolago odmeno za žito in žita bodo dobili gotovo več kot s popisovanjem, same če bo le se ga kaj pridelalo. Toda za dobri pridelek je pa potrebno tudi dobro gnojenje. O tem pa samo le eden resnični slučaj: Bližnji moj sosed je imel pred vojno 9—10 glav goveje živine ter izvozil vsako leto čez sto vozov gnoja na njive (t. j. 400—500 meterskih stotov). On je vsa leta v vojni, žena ima letos le še 4 govede in ni lani ter ne bo letos izvozila še 30 vozov gnoja ne. Nima nikogar, ki bi pripravljaj nasteljo in ker tudi živine nima dosti, ni gnoja in ne bo pridelkov! Takih „nazadnjakov“ brez svoje krivde je v naši okolici mnogo in tudi najprirednej gospodarji ne morejo toliko gnoja pripraviti, kot pred vojno — manjka delavcev in letos so nam odvzeli še skoraj vso živino. Naj bi naši gg. poslanci vladi povedali, da bodo zanesreji padali kmetski pridelki še bolj kot ta leta. Kmetsko pravilo je: Brez gnojenja ne zraste več let zaporedoma noben pridelek.“

Dostavek uradnih listov: Kakor smo že poročali, je vlada opustila nameravani nov način rekviriranja. Rekviriralo se bo torej letošnje letino po starem načinu.

Neve določbo glede ruskih vjetnikov.

Vojaško zapovedništvo v Gradcu je izdalo novo naredbo glede postopanja z vojnimi vjetniki iz Rusije, Ukrajine, Finske in po Avstro-Ogrski in Nemčiji zasedenih ozemelj. Ta naredba obsega 20 točk, od katerih so glavne sledeče:

1. Vsled sklepa miru z Rusijo in Ukrajinjo se v Avstro-Ogrski nahajajoči pripadniki bivše ruske armade se ne smejo smatrat za proste.

2. Značaj vojnih vjetnikov kot pripadnikov države, oziroma armade, ki je bila z nami še pred nedavno v sovraštvo ter vojaške lastnosti vojnih vjetnikov dopuščajo gotove emotivne svobošče do njih odloži.

3. Le vojni vjetniki ki delajo, imajo tudi pravico do oskrbe. Za one, ki nočejo delati pri nas ni kruha.

4. Vsled spremenjenih razmer se bodo od dne 1. maja t. l. spremenili pogoji, pod katerimi so delovali dosežaj imeli vojne vjetnike. Delavci, ki niso bili obdržani vojnih vjetnikov pod novimi pogoji.